

PODNIKANIE MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOV VO VEREJNEJ SPRÁVE NA SLOVENSKU

RICHARD HELIGMAN

Abstrakt

V tomto príspevku sa zaoberáme vybranými problémami malých a stredných podnikov na Slovensku v podnikaní vo verejnej správe. Zameriavame sa na možné bariéry podnikateľského prostredia na Slovensku. V prvej časti venujeme pozornosť malým a stredným podnikom a v druhej časti sa zaoberáme verejnou správou na Slovensku, poukazujeme na možný lobing, možnú korupciu a etické správanie spoločnosti pri verejnom obstarávaní. Zameriame sa na podnikanie malých a stredných podnikov a verejnej správy cez elektronický kontrakčný systém určený na elektronické obstarávanie tovarov a služieb. Elektronické trhovisko definujeme ako virtuálne miesto, kde sa stretáva dopyt zadávateľov teda odberateľov – verejných obstarávateľov s ponukou registrovaných uchádzačov a záujemcov dodávateľov.

Kľúčové slová

Malé a stredné podniky, verejná správa, elektronický kontrakčný systém, podnikanie vo verejnej správe.

Klasifikácia JEL

L33, H59

Úvod

Malé a stredné podniky (MSP) tvoria významnú zložku, ktorá sa podieľa na tvorbe hrubého domáceho produktu svojou kreativitou. V slovenskej ekonomike majú porovnateľné zastúpenie ako v ostatných krajinách európskej únie. Sú hnacou silou rozvoja hospodárstva a dokážu vyhovieť najnovším trendom a uspokojovať aj najnáročnejších zákazníkov. Sú dôležitým nástrojom na zvyšovanie konkurencieschopnosti a veľmi rýchlo sa dokážu prispôbiť požiadavkám trhu.

Pre rozvoj malého a stredného podnikania je potrebné vytvárať vhodné podnikateľské prostredie. Cieľom práce je charakterizovať malé a stredné podniky, zameriavame sa na možné bariéry podnikateľského prostredia na Slovensku v rámci ich podnikania vo verejnej správe.

V prvej časti venujeme pozornosť malým a stredným podnikom a v druhej časti sa zaoberáme verejnou správou na Slovensku, poukazujeme na možný lobing, možnú korupciu a etické správanie spoločnosti. Zameriame sa na podnikanie malých a stredných podnikov a verejnej správy, cez elektronický kontraktačný systém určený na elektronické obstarávanie tovarov a služieb. Elektronické trhovisko je miesto, kde sa stretáva dopyt zadávateľov teda odberateľov – verejných obstarávateľov s ponukou uchádzačov a záujemcov dodávateľov hlavne malých a stredných podnikov.

1 Vymedzenie malých a stredných podnikov

V podmienkach Slovenskej republiky obsah a pojem podnikateľ, podnik a podnikanie vymedzuje Obchodný zákonník¹. Podľa Obchodného zákonníka je podnik definovaný ako súbor hmotných, ako aj nehmotných zložiek podnikania. K podniku patria aj veci, práva a iné majetkové hodnoty, ktoré slúžia podnikateľovi na prevádzkovanie podniku alebo vzhľadom na svoju povahu majú na tento účel slúžiť.

Obchodný zákonník definuje aj pojem podnikanie. Podnikaním sa rozumie sústavná opakovaná činnosť, vykonávaná samostatne podnikateľom, vo vlastnom mene a na vlastnú

¹ Zákon č. 513/91 Zb. Obchodný zákonník

zodpovednosť s cieľom dosiahnuť zisk. Podnikaním sa vyhľadávajú prázdne miesta na trhu a obnovuje sa súlad medzi ponukou a dopytom.

1.1 Charakteristika podnikania

Malé a stredné podniky sú nosným pilierom národného hospodárstva a majú najväčší potenciál rastu. Význam MSP dokumentuje ich podiel na najdôležitejších ukazovateľoch národného hospodárstva a funkcie, ktoré plnia. Európska únia a ostatné rozvinuté krajiny venujú MSP veľkú pozornosť a sústavne prijímajú opatrenia na ich rozvoj.

Podnikanie je hnacou silou trhovej ekonomiky. Malé a stredné podniky (MSP) tvoria dôležitú časť národnej ekonomiky, tvorby pracovných miest, pridanej hodnoty alebo zahraničného obchodu. Novozaložené MSP generujú nové pracovné miesta, nové MSP ktoré vznikajú ako prostriedok komercializácie nových technológií alebo inovatívnych myšlienok sú nositeľmi pozitívnych štruktúrnych zmien v ekonomike, zvyšujú jej produktivitu a prispievajú k ekonomickému rastu. Rozvoj MSP zvyšuje intenzitu konkurencie na trhu, pôsobí proti monopolizujúcim tendenciám, má potenciál znižovať sociálnu a regionálnu polarizáciu.

Ak vychádzame z definície MSP podľa EÚ, podľa ktorej do tejto kategórie spadajú všetky podniky, s 0 až 250 zamestnancami a obratom a /alebo bilančnou sumou menšou ako 50 mil. eur.

Malé a stredné podniky sa kategorizujú do týchto skupín: mikropodnik, ktorý má menej ako 10 pracovníkov a obrat a/alebo bilančnú sumu menšiu ako 2 mil. eur; malý podnik s menej ako 50 zamestnancami a obratom a/alebo bilančnou sumou menšou ako 10 mil. eur; stredný podnik, ktorý má menej ako 250 pracovníkov a obrat a/alebo bilančnú sumu menšiu ako 50 mil.

Za najzávažnejšie problémy podnikateľského prostredia patria stále pretrvávajúce problémy, ku ktorým patrí vysoká administratívna zaťaženosť, časté zmeny predpisov bez hodnotenia ich aplikácie a dopadov na podnikateľskú sféru, problematická vymožitelnosť práva, často sa meniacia legislatíva, nedostatočná ponuka služieb e-governmentu, vysoké odvodové zaťaženie s dopadom na cenu práce, klientelizmus a korupcia, zvyšovanie cien

výrobných vstupov, ktoré zvyšujú náklady firiem a ohrozujú ich konkurencieschopnosť, nedostatok zdrojov pre začínajúcich podnikateľov, zhoršenie platobnej disciplíny odberateľov z dôvodu insolventnosti.

1.2 Výhody a nevýhody MSP

Malé a stredné podniky majú určité výhody, ale aj nevýhody oproti veľkým podnikom. Medzi výhody malých a stredných podnikov by sme mohli zaradiť pružné reagovanie na zmeny vzhľadom na obmedzenie kapitálových zdrojov, vytváranie nových pracovných príležitostí, rýchlosť prijímania podnikateľských rozhodnutí a inovačná kreativita.

Medzi nevýhody môžeme zaradiť obmedzené možnosti zamestnávania odborníkov v správe a riadiacej činnosti, menšia finančná sila, obmedzené prostriedky na propagáciu a reklamu, vysoké odvodové zaťaženie, legislatíva, právna ale aj málo funkčný kapitálový trh. Malé a stredné podniky zakladajú svoju konkurencieschopnosť na základe viacerých faktorov, majú tendenciu zameriavať hlavne na regionálne oblasti, čo vedie k mimoriadne vysokému stupňu špecializácie a flexibility, vyplývajúcej z ich neformálnej organizácie, pričom podnikateľa zvyčajne predstavuje iba na jeho rozhodnutí výrobcu. Napriek tomu, v posledných rokoch, kvôli globálnej konkurencii, šíreniu informačných a komunikačných technológií, strácajú svoj strategický význam v prospech iných kľúčových faktorov.

2 Verejná správa na Slovensku

Verejná správa je prioritne viazaná na právny poriadok. Môže spravovať a vykonávať len to, čo je určené právnym predpisom, najčastejšie sústavou predpisov špecificky určených pre určitý orgán správy. V predpise sú určené kompetencie verejného orgánu, čo znamená prevahu prvku normatívneho správania vo verejnej správe nad prvkom osobným. Verejná správa je súhrn zámerných činností a úloh zabezpečovaných na jednotlivých úrovniach vo verejnom záujme. Moderne chápaná verejná správa je vykonávaná ako spoločensky prospešná služba, ako cesta realizácie verejného záujmu. Charakter verejnej správy je odrazom spoločenského, hospodárskeho a kultúrno-historického vývoja spoločnosti, je to historický proces, ktorý sa vyvíja a prispôsobuje vlastnými zmenami a zmenám vo vývoji spoločnosti.

Verejná správa má poskytovať občanom kvalitné verejné služby efektívnym spôsobom. Efektívna verejná správa má klientovi dodať požadovanú službu v požadovanej kvalite, za čo možno najnižšie poplatky a v krátkom čase. Na Slovensku je v snahe vybudovať odbornú a transparentnú verejnú správu.

Obstarávatelia a uchádzači by sa mali správať pri verejnom obstarávaní zodpovedne a eticky, aby sa neoprávnene neobohacovali na úkor verejných finančných prostriedkov a aby neuplatňovali korupčne aktivity.

2.1 Lobing a korupcia vo verejnej správe

Lobing je prirodzenou súčasťou biznisu a ani Slovensko sa mu nevyhlo. Keďže je skrytý pred verejnosťou, často sa s spája ako rodinkárstvo a korupcia. Na Slovensku existujú aj právne kancelárie, ktoré lobing majú vo svojom portfóliu. Okrem nich lobuje na Slovensku takmer každý. Ide o malé, stredné, veľké podniky, rôzne združenia, odbory či iné konzultačné firmy, ktoré sa snažia podchytiť legislatívny proces a ovplyvniť prijatie zákona v takej miere, ktorý by vyhovoval subjektom, ktoré zastupujú. Na strane druhej strane, pri lobingu dochádza ku korupcii. Korupcia nikdy nemôže byť vylúčená v prípadoch úplatkárstva zo strany klientov profesionálnych lobistov, ktorí môžu konať na vlastnú päsť a cez vlastnú sieť známostí. V súčasnosti existujú rôzne modely regulácie lobingu a viaceré z nich už na Slovensku existujú. Ide napríklad o otvorené pripomienkové konanie či prístup k informáciám.

Korupcia je na Slovensku málo trestaná. Za rok súdy potrestajú páchatel'ov za úplatky v priemere za 120 tisíc eur, hoci odhady o ich výskyte na Slovensku sú tisícnásobne vyššie.

Najlepším nástrojom na zabezpečenie hospodárnosti a etického správania sa pri verejnom obstarávaní je uplatňovanie súťažných postupov a pritom dodržiavať všeobecne princípy verejného obstarávania. Dosahuje to tým, že sa využívajú výhody trhového mechanizmu a uplatňujú sa protikorupčne nástroje.

2.2 Elektronický kontraktačný systém

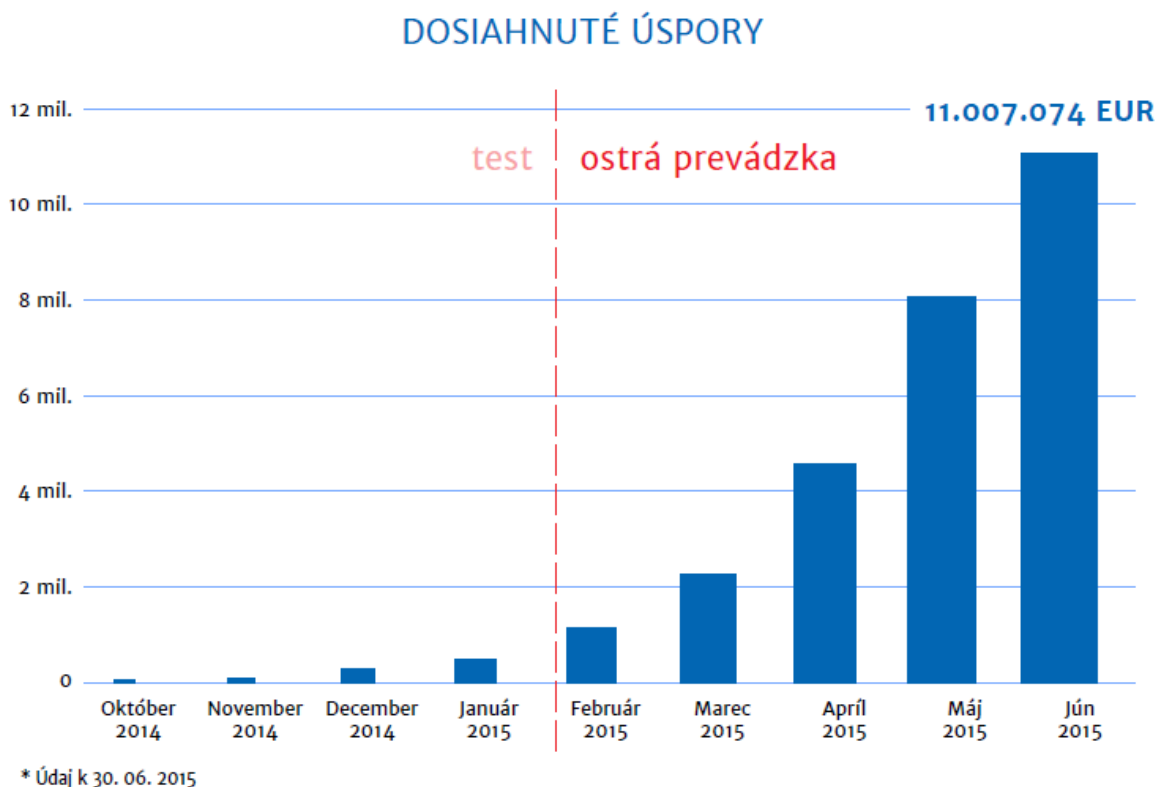
Elektronický kontraktačný systém (EKS) je informačný systém verejnej správy a nástroj pre plne automatizované zadávanie zákaziek. Je to centrálné obchodné miesto povinné pre verejné obstarávanie a dobrovoľné pre kohokoľvek, kto sa bezplatne zaregistruje.

Skladá sa zo subsystémov: elektronické trhovisko (ET), dynamický nákupný systém, elektronická podpora procesov poskytovania informácií, komunikácie, vysvetľovania elektronického doručovania.

Zadávanie zákazky na elektronickom trhovisku je možné, výberom katalógovej ponuky a definovaním zadania elektronicky. V oboch prípadoch nasleduje 72 hodinové aukčné, anonymné predkladanie kontraktačných ponúk, súťaž dodávateľov, ktorá má za následok znižovanie ceny predmetu plnenia. Samotné vyhodnotenie súťaže a následné generovanie obchodného vzťahu prostredníctvom zmluvy s víťazom súťaže je realizované informačným systémom, bez možnosti ľudského zásahu.

Hlavné prínosy elektronického trhoviska je efektívnosť, dosiahnuté úspory ako je uvedené v tabuľke č.1, za prvý polrok ostrej prevádzky, účinnosť a odstraňovanie administratívnej záťaže, zásadné skrátenie času administrácie procesu, minimalizácia úkonov dodávateľa pri predkladaní ponúk, jediné predkladanie dokladov dodávateľa pri registrácii, štruktúrovaná podoba objednávky, väčšinu úkonov vykoná informačný systém, zjednodušenie procesu súťaže, zníženie materiálových, poplatkových a mzdových nákladov na ponuku, poskytovanie bezplatného poradenstva pri registrácii, vytváraní ponúk a súťažení, skrátenie subdodávateľského reťazca, priestorová operatívnosť, skrátenie procesu verejného obstarávania v priemere zo 7 týždňov na 1 týždeň, príprava ponuky spočíva vo výpočte ponukovej ceny a jej vpísaní do elektronického formuláru.

Obrázok č. 1: Dosiahnuté úspory

Zdroj: <http://www.etrhovisko.sk/>

Okrem Elektronického trhoviska nasledujú v rámci Elektronického kontraktachného systému ďalšie dva nástroje. Ide hlavne o tzv. Dynamický nákupný systém, ktorý má zabezpečiť, aby sa do verejných súťaží mohlo zapojiť čo najviac dodávateľov. Tretím nástrojom je Elektronická podpora procesov, teda poskytovanie informácií, vysvetľovanie či publikovanie.

Elektronický kontraktachný systém dosiahol transparentnosť, elimináciu korupčného správania, minimalizáciu ľudských vstupov, automatické vyhodnocovanie a generovanie zmlúv, verejnú kontrolu procesu obstarávania bez obmedzení, prehľadnosť vďaka obchodovaniu na jednom mieste, rovnaký čas, rovnaký spôsob a rovnaké podmienky pre všetkých dodávateľov, kvalitnú hospodársku súťaž zvýšením počtu dodávateľov.

Záver

Podnikanie je základným predpokladom dynamiky fungovania trhovej ekonomiky. Zlepšovanie podmienok pre podnikanie, má nenahraditeľný význam a predstavuje zásadný faktor konkurencieschopnosti. Skúsenosti z predchádzajúcich rokov ukazujú, že systematické zavádzanie pozitívnych zmien v podnikateľskom prostredí v SR, môže v strednodobom horizonte výrazne akcelerovať rozvoj ekonomiky a zvyšovať zamestnanosť. V tomto kontexte je podnikateľské prostredie na Slovensku jednou z hlavných konkurenčných výhod nášho hospodárstva.

Zlepšením produktivity a konkurencieschopnosti sa slovenské hospodárstvo stáva atraktívnejším. V ďalšom období bude musieť Slovensko viac zamerať sa na oblasť vzdelávania a výskumu a vývoja s cieľom zintenzívnenia budovania a smerovania k lepšej znalostnej ekonomike. Podpora znalostí domácich podnikov, najmä malých a stredných podnikov, ako aj vyššie investície do vzdelávania v komparácii zlepšenia verejnej správy, a regulačného prostredia by mali byť nosnými oblasťami smerovania ekonomiky.

Cieľom príspevku bola charakteristika malých a stredných podnikov, ich rozdelenie a súčasné postavenie na trhu a analýza možností podnikat' vo verejnej správe na Slovensku. Poukázať na existujúci systém obchodovania s verejnou správou cez elektronický kontrakčný systém, ktorý umožňuje všetkým malým a stredným podnikom sa aktívne podieľať na kvalitnej hospodárskej súťaži, pričom sa vytvára vhodné podnikateľské prostredie a primerané podmienky na podnikanie.

Literatúra

- [1] *Analýza stavu malého a stredného podnikania* [cit. 2015-12-03]. Dostupné na: http://www.mhsr.sk/ext_dok-analyza-stavu-msp/142099c?ext=orig
- [2] *Malé a stredné podniky na Slovensku a v Európskej únii: Bariéry, financovanie a inovačné správanie.* [cit. 2015-12-03]. Dostupné na: <http://www.transparency.sk/sk/na-slovensku-sa-korupcia-tresta-len-vynimocne-polovica-udelenych-trestov-je-za-uplatky-do-20-eur/>
- [3] *Utajený svet lobingu: Ako funguje v skutočnosti?* [cit. 2015-12-04]. Dostupné na: <http://www.etrend.sk/ekonomika/utajeny-svet-lobingu-ako-funguje-v-skutocnosti.html>
- [4] *Zborník príspevkov z konferencie ŠVOČ 2015 s medzinárodnou účasťou* [cit. 2015-12-03]. Dostupné na: http://www.pace.vutbr.cz/bitstream/handle/11012/24436/14_10.pdf?..1

Kontakt

PhDr. Richard Heligman
Národná diaľničná spoločnosť a.s.
Domkárska 9
821 09 Bratislava
Slovenská republika
richard.heligman@ndsas.sk